

Επιφυλλίδα του Προέδρου President's note

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Ο επετειακός 20ος τόμος των *Περιοδοντολογικών Αναλέκτων* σηματοδοτεί ουσιαστικές αλλαγές στο επίσημο έντυπο της Ελληνικής Περιοδοντολογικής Εταιρείας και ενδεχομένως στην Ελληνική οδοντιατρική βιβλιογραφία. Με αρχή αυτόν τον τόμο, τα *Περιοδοντολογικά Ανάλεκτα* εκδίδονται τόσο στην Ελληνική όσο και στην Αγγλική γλώσσα και θα δημοσιεύονται πλέον με αυτή τη δίγλωσση μορφή. Η έντυπη έκδοση του περιοδικού συνοδεύεται από το αντίστοιχο ψηφιακό έντυπο που βρίσκεται ηλεκτρονικά αναρτημένο στο δικτυακό τόπο της Ελληνικής Περιοδοντολογικής Εταιρείας στην ακόλουθη διεύθυνση: www.periodontology.gr. Η ελεύθερη πρόσβαση στην ηλεκτρονική μορφή του εντύπου είναι προσφορά της Ελληνικής Περιοδοντολογικής Εταιρείας. Οι πρόσφατες καινοτομίες αποτελούν ένα άνοιγμα στο διεθνή επιστημονικό χώρο και ταυτόχρονα μια ευκαιρία για ευρύτερη διεθνή κριτική. Πιστεύουμε ότι η Ελληνική Περιοδοντολογική Εταιρεία και η Ελληνική περιοδοντολογική κοινότητα, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, θα ανταποκριθούν με επιτυχία στην πρόκληση.

Τα *Περιοδοντολογικά Ανάλεκτα* έχουν αποκτήσει τη μορφή μονογραφίας τα τελευταία χρόνια και κάθε τόμος πραγματεύεται ένα συγκεκριμένο θέμα σχετικό με την επιστήμη της περιοδοντολογίας. Φέτος, το έντυπο είναι αφιερωμένο στην «ιατρική περιοδοντολογία», ένα θέμα με συγκεκριμένες πτυχές που υπερβαίνουν τα όρια της ειδικότητάς μας. Για πολλά χρόνια, οι επιστήμες της ιατρικής και της οδοντιατρικής ακολουθούν παραδοσιακά παράλληλες πορείες. Όμως, στα όρια αυτού του γενικού πλαισίου, παρατηρούνται τελευταία σημεία σημαντικής σύγκλισης που απορρέουν από τις ενδείξεις που συνδέουν τα νοσήματα της στοματικής κοιλότητας, και ειδικά των περιοδοντικών νόσων, με τη συστηματική υγεία. Ο αποφασιστικός παράγοντας των πρόσφατων εξελίξεων είναι η θεαματική πρόοδος που σημειώθηκε στην κατανόηση των παθογενετικών μηχανισμών της περιοδοντικής φλεγμονής. Τα τελευταία επιστημονικά στοιχεία τεκμηριώνουν την άποψη ότι η φλεγμονή αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στις φαινομενικά διαφορετικές παθολογικές καταστάσεις.

Η περιοδοντική νόσος είναι μία μικροβιακή λοίμωξη που καθώς εξελίσσεται προκαλεί μία σειρά από καταστρεπτικές βλάβες γύρω από τα δόντια που περιλαμβάνουν την απώλεια συνδετικού ιστού, την απορρόφηση φατνιακού οστού, το σχηματισμό περιοδοντικών θυλάκων και αν η νόσος παραμείνει αθεράπευτη, την κινητικότητα και την απώλεια δοντιών. Η εξέλιξη της περιοδοντικής νόσου οφείλεται αφενός στην απευθείας δράση των περι-

Dear Colleagues,

The 20th anniversary volume of *Analecta Periodontologica* signals significant changes to the official publication of the Hellenic Society of Periodontology and possibly to the Greek dental literature. Starting with this volume, *Analecta Periodontologica* is published in both Greek and English languages and will from now on be published in this bilingual format. The printed version of the journal is accompanied by an online counterpart posted at the official website of the Hellenic Society of Periodontology at the following address: www.periodontology.gr. Free access to the online version of the journal is provided by the Hellenic Society of Periodontology. These recent innovations represent an opening to the international scientific milieu, and at the same time, an opportunity for international critique. We expect that the Hellenic Society of Periodontology and the Greek periodontal community, both here in Greece and abroad, will respond successfully to the challenge.

Analecta Periodontologica acquired a monograph format in the last few years and each issue is focused on a specific theme related to the art and science of periodontology. This year, the journal is devoted to “periodontal medicine”, a topic with certain aspects that actually transcend the limits of our specialty. For many years, the disciplines of medicine and dentistry have traditionally been on parallel trajectories. However, within this general framework, signs of significant convergence are lately obvious, based on the emerging indications linking diseases of the oral cavity, and particularly periodontal diseases, to systemic health. The decisive factor in this development has been the spectacular progress in understanding the pathogenetic mechanisms of periodontal inflammation. The most recent scientific evidence tends to confirm that inflammation is the missing link between a number of seemingly different pathological conditions.

Periodontal disease is a bacterial infection, which, as it develops, induces a series of destructive changes around the teeth, including loss of connective tissue, absorption of alveolar bone, formation of periodontal pockets and, if the disease remains untreated, loosening and loss of teeth. The progression of periodontal disease is based on one hand on the direct action of

οπαθογόνων μικροβίων και των ιδιαίτερα τοξικών βακτηριακών προϊόντων και αφετέρου στην ανοσιακή απάντηση του ξενιστή. Φαίνεται όμως, ότι η μικροβιακή δράση δεν περιορίζεται μόνο στους γειτονικούς ιστούς, αλλά μέσω της κυκλοφορίας του αίματος, τα βακτήρια και τα μικροβιακά προϊόντα προκαλούν την απελευθέρωση κυτοκινών, όπως της ιντερλευκίνης-6 και του ογκονεκρωτικού παράγοντα-α που με την σειρά τους ενεργοποιούν την αντίδραση οξείας φάσης και η όλη διαδικασία αποκτά συστηματικό χαρακτήρα.

Όπως συμβαίνει στα περισσότερα πεδία της επιστημονικής έρευνας, η συσχέτιση της περιοδοντικής νόσου με τα συστηματικά νοσήματα δεν είναι το ίδιο αποσαφηνισμένη σε όλες τις περιπτώσεις. Η ισχυρότερη συσχέτιση αναφέρεται σε πολυάριθμες μελέτες μεταξύ περιοδοντίτιδας και σακχαρώδη διαβήτη. Ο διαβήτης αποτελεί σημαντικό παράγοντα κινδύνου για την περιοδοντική νόσο, ενώ η αθεράπευτη περιοδοντίτιδα δυσχεραίνει το γλυκαιμικό έλεγχο του διαβητικού ασθενή. Χαρακτηριστικό στοιχείο της παρατηρούμενης συσχέτισης είναι ότι η περιοδοντίτιδα αναφέρεται ως η «έκτη επιπλοκή του διαβήτη». Μία άλλη συσχέτιση που τα τελευταία χρόνια έχει προκαλέσει έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον είναι η σύνδεση μεταξύ περιοδοντικής φλεγμονής και καρδιαγγειακών νοσημάτων. Πολλές μελέτες αναφέρουν ότι συγκεκριμένα περιοπαθογόνα βακτήρια συμμετέχουν στους μηχανισμούς της αθηροσκλήρωσης η οποία οδηγεί σε καρδιαγγειακές νόσους. Επιδημιολογικές και κλινικές μελέτες έχουν συνδέσει επίσης την περιοδοντίτιδα με τις ανεπιθύμητες εκβάσεις της κύησης, αναφέροντας ότι οι έγκυες γυναίκες με περιοδοντίτιδα έχουν επταπλάσιες πιθανότητες να γεννήσουν πρόωρα και λιποβαρή νεογνά. Επιπλέον, η περιοδοντίτιδα έχει συσχετιστεί με την οστεοπόρωση, συγκεκριμένες αναπνευστικές παθήσεις και τη ρευματοειδή αρθρίτιδα, με την οποία φαίνεται ότι έχουν πολλές ομοιότητες στους μηχανισμούς ιστικής καταστροφής.

Τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα δεδομένα δεν επαρκούν για να τεκμηριώσουν την ίδια ισχυρή συσχέτιση με όλες τις παθολογικές καταστάσεις και απαιτείται ακόμη σημαντική προσπάθεια για τη διατύπωση ασφαλών συμπερασμάτων. Ωστόσο, η θεραπεία των στοματικών παθήσεων και ειδικότερα η θεραπεία των περιοδοντικών νοσημάτων, αποτελεί από μόνη της ένα μέσο διατήρησης της στοματικής υγείας και του καλώς έχειν όλου του οργανισμού. Συνεπώς, η εξάλειψη της φλεγμονής από την στοματική κοιλότητα θα πρέπει να αποτελεί βασικό και πρωταρχικό στόχο της θεραπευτικής μας προσέγγισης. Αν στα παραπάνω προσθέσουμε τις διαρκώς αυξανόμενες ενδείξεις της πιθανής επίδρασης της περιοδοντικής νόσου στη γενική υγεία, οφείλουμε να αντιληφθούμε ότι η διατήρηση της στοματικής υγείας αποτελεί αδήριτη ανάγκη και όχι απλά το μέσο για την διατήρηση ενός ελκυστικού χαμόγελου, όπως με αφέλεια τείνει να καθιερωθεί. Ο οδοντίατρος αναλαμβάνει ένα σημαντικό μερίδιο της ευθύνης για τη γενική υγεία του ασθενή και τα προγράμματα σπουδών θα πρέπει να προσαρμοστούν για την αποτελεσματική προετοιμασία των μελλοντικών οδοντιάτρων με στόχο την αντιμετώπιση του ασθενή της ιατρικής περιοδοντολογίας. Από την άλλη πλευρά, οι ασθενείς θα πρέπει να ενημερώνονται για τη συσχέτιση μεταξύ περιοδοντίτιδας και φλεγμονωδών παθήσεων και για τα πιθανά επιπλέον οφέλη της περιοδοντικής θεραπείας στη συστηματική υγεία.

Αναμφίβολα, υπάρχουν ακόμη πολλά που πρέπει να διευκρινιστούν στη σχέση μεταξύ στοματικής και γενικής υγείας.

periopathogenic bacteria and their highly toxic by-products and on the other hand on the immune response of the host. The microbial action is evidently not confined to the neighboring tissues: through blood circulation, bacteria and their by-products trigger the release of cytokines, such as interleukin-6 and tumor necrosis factor- α , which in turn activate the acute phase response and the whole process acquires a systemic nature.

As in most fields of scientific inquiry, the association between periodontal diseases and systemic disorders is not directly or equally evident in all cases. The strongest correlation is reported in numerous studies between periodontal disease and diabetes mellitus. Diabetes is a significant risk factor for periodontal disease, and untreated periodontitis worsens glycaemic control of the diabetic patient. A characteristic underscore of the observed association is the fact that periodontitis is often referred to as the “sixth diabetes complication”. Another correlation that in recent years has aroused strong interest among researchers and clinicians is the link between periodontal inflammation and cardiovascular diseases. Many studies have reported that certain periopathogenic bacteria contribute to the development of atherosclerosis, resulting in cardiovascular diseases. Epidemiological and clinical trials have also linked periodontal disease to adverse pregnancy outcomes, pointing out that pregnant women with periodontitis are seven times more likely to deliver preterm, low-birth-weight babies. Moreover, periodontitis has also been correlated to osteoporosis, certain respiratory disorders, and rheumatoid arthritis, a pathological condition with many similarities in the mechanisms of tissue destruction.

The available data are not so far sufficient to establish the same strong correlations for all pathological conditions and considerable effort still needs to be made to reach reliable conclusions. However, treatment of oral diseases, and particularly treatment of periodontal diseases, is in itself a means of maintaining oral health and the well-being of the whole body. Therefore, the elimination of inflammation from the oral cavity should comprise a primary and fundamental objective in our therapeutic approach. If to all the above we also consider the ever-growing evidence of the probable effects of periodontal disease on general health, we should realize that the maintenance of oral health is an urgent necessity and not just the means for preserving an attractive smile, as is naively believed by many people. The dentist undertakes a significant proportion of the responsibility for the patient’s general health, and the dental curricula should be adapted to effectively prepare the future professional for the management of the periodontal medicine patient. On the other hand, patients should be informed about the relationship between periodontitis and inflammatory conditions and the probable additional benefits of periodontal treatment on systemic health.

Undoubtedly, much still remains to be clarified on the association between oral and systemic health.

Η ιατρική περιοδοντολογία θα αμφισβητήσει την παραδοσιακή προσέγγιση του ασθενή και ίσως τροποποιήσει την εξάσκηση της περιοδοντολογίας. Οι διαθέσιμες θεραπευτικές μέθοδοι μπορεί να είναι ή να μην είναι αποτελεσματικές στον έλεγχο του συστηματικού φλεγμονώδους φορτίου και στην μείωση του κινδύνου για συστηματικές νόσους. Θα πρέπει να προταθούν οδηγίες αντιμετώπισης των στοματικών λοιμώξεων με στόχο τη θωράκιση της συστηματικής υγείας σε άτομα υψηλού κινδύνου. Επίσης, θα πρέπει να εδραιωθούν ρεαλιστικά θεραπευτικά αποτελέσματα μετά τη θεραπεία της ιατρικής περιοδοντολογίας. Η περιοδοντίτιδα ίσως συμπεριληφθεί στις ιατρικές φυσικές εξετάσεις και η θεραπεία της ίσως γίνει αναγκαία ιατρική πράξη.

Πιστεύουμε ότι στο 20ο τεύχος των *Περιοδοντολογικών Αναλέκτων* θα βρείτε όλες τις σύγχρονες απόψεις για την ιατρική περιοδοντολογία, διατυπωμένες από διακεκριμένους συναδέλφους. Ευχαριστούμε θερμά όλους τους προσκεκλημένους συγγραφείς για την ανεκτίμητη συμμετοχή τους και την υποστήριξη στην Ελληνική Περιοδοντολογική Εταιρεία. Επιπλέον, είναι η πρώτη ευκαιρία για να εκφράσουμε την ειλικρινή εκτίμηση μας σε όλα τα μέλη της Επιτροπής Κριτών που υπομονετικά έχουν αναλάβει το ζωτικό έργο της κρίσης των χειρόγραφων που υποβάλλονται στο περιοδικό. Τέλος, ευχαριστούμε το νέο Επιστημονικό Εκδότη των *Περιοδοντολογικών Αναλέκτων* που ανέλαβε την ευθύνη της πρώτης δίγλωσσης έκδοσης αλλά και για τις γενικότερες προσπάθειές του για την είσοδο της επίσημης έκδοσης της Ελληνικής Περιοδοντολογικής Εταιρείας στο σύγχρονο, διεθνές, ανταγωνιστικό και συνεχώς εξελισσόμενο περιβάλλον των επιστημονικών εκδόσεων.

Γιώργος Μπαλάς
Πρόεδρος της Ελληνικής Περιοδοντολογικής Εταιρείας

Periodontal medicine will challenge the traditional patient approach and may actually alter the way we practice periodontology. Currently established treatment techniques may or may not be efficient to control the systemic inflammatory burden and to prevent the risk for the development of systemic diseases. Therapeutic guidelines should be proposed to treat oral infection so as to shield systemic health in high-risk individuals. Realistic treatment outcomes following periodontal medicine therapy must be established. Periodontitis may soon be considered in medical physical examinations and periodontal therapy may turn into a medical requirement.

We believe that in 20th issue of *Analecta Periodontologica* you will find contemporary viewpoints on periodontal medicine, formulated by distinguished colleagues. We thank all the invited authors for their invaluable participation and for supporting the Hellenic Society of Periodontology. In addition, this is our first opportunity to express our sincere appreciation to all members of the review board who patiently undertake the vital task of reviewing the manuscripts submitted to the journal. Finally, we thank the new Editor-in-Chief of *Analecta Periodontologica*, for taking on the responsibility of the first bilingual edition and for his overall efforts to bring the official publication of the Hellenic Society of Periodontology into today's highly competitive, international, rapidly changing scientific publishing environment.

George Baltas
President of the Hellenic Society of Periodontology

